

УДК 336.145.2

Г.О.СУКРУШЕВА, канд. екон. наук

Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Розглянуто напрямки удосконалення формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень на прикладі Харківської області, доведено, що, зокрема, при розщеплюванні загальнодержавного податку на додану вартість на 90 і 10 відсотків відповідно, сума податкових надходжень місцевих бюджетів суттєво збільшиться, що ефективно позначиться на роботі місцевих органів влади по виконанню їх функцій у сфері соціально-економічного розвитку території.

Рассмотрены направления совершенствования формирования доходов местных бюджетов за счет налоговых поступлений на примере Харьковской области, доказано, что, в частности, при расщеплении общегосударственного налога на добавленную стоимость на 90 и 10 процентов соответственно, сумма налоговых поступлений местных бюджетов существенно увеличится, эффективно отразится на работе местных органов власти по выполнению их функций в сфере социально - экономического развития территорий.

Considered for improvement of income of local budgets by taxes on the example of the Kharkiv region, it is proved that, in particular, in the decomposition of the national value-added tax of 90 percent and 10 percent respectively, the tax revenues of local budgets will increase considerably, which effectively influence the work of local authorities to implement their functions in the field of socio- economic development of the territories.

Ключові слова: місцеві бюджети, доходи бюджетів, офіційні трансферти, податкові надходження, податкова база, загальнодержавні податки, місцеві податки.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Затвердження нової редакції Бюджетного кодексу у 2010 році продовжило реформування бюджетної системи України, започатковане ще у 2001 році, за цей період відбулося багато перетворень, але новий Бюджетний кодекс спонукає до впровадження в країні стандартів Європейського Союзу в бюджетній системі. На сьогоднішньому етапі розвитку нагальною проблемою місцевих бюджетів є недостатня власна дохідна база, за допомогою якою місцеві органи влади мають можливість вирішувати питання соціального забезпечення, а також збільшувати темпи економічного зростання регіонів, тому одержання органами місцевого самоврядування стабільних власних джерел доходів місцевих бюджетів дозволить значно скоротити кількість дотаційних місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вказує на необхідність пошуку додаткових джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень.

Зокрема, В. Зайчикова, О. Кириленко досліджують питання формування регіональної фінансової політики та доходів місцевих бюджетів, Б. Карпінський, І. Грицюк визначають необхідність фінансового контролю за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів у процесі підвищення їх фінансової самостійності, О. Карапка, Ю. Бартчук працюють над вирішенням головних проблем наповнення місцевих бюджетів [1-4,6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. В статті подано розрахунок податкових надходжень бюджету Харківської області в разі розщеплення загальнодержавного податку на додану вартість, що призведе до збільшення податкових надходжень бюджету.

Формулювання цілей статті. Узагальнення проблем формування власної бази доходів місцевих бюджетів, напрямки їх вирішення за рахунок розщеплення загальнодержавних податків.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З метою надання місцевим бюджетам достатніх податкових надходжень, що більше відповідатимуть обсягу покладених на них функцій, варто розглянути можливість передачі в розпорядження місцевих органів влади частини надходжень від загальнодержавних податків та зборів, рівень мобілізації яких залежить від податкових зусиль місцевих органів влади (ПДВ і податок на прибуток державних підприємств). Доцільність цієї пропозиції підтверджується й міжнародним досвідом [1].

Заміна розщеплених із фіксованими нормативами податків дотаціями вирівнювання та іншими трансфертами є нерациональною, оскільки посилює залежність економічного розвитку регіонів від центральної влади. Треба змістити акценти з вирівнювання умов життя населення різних регіонів шляхом перерозподілу коштів через державний бюджет на механізми, котрі підвищують інтерес регіонів до генерації власних доходів [2].

Основу власних доходів місцевих бюджетів повинні становити місцеві податки та збори [3]. Принципово важливе значення має закріплення за місцевими бюджетами таких податків, які гарантуватимуть органам місцевого самоврядування стабільні надходження доходів та їх рівномірний горизонтальний розподіл. Тому до місцевих податків можна було б віднести податок на майно; плату за землю; надбавку на податок із доходів фізичних осіб. Зазначені податки відповідають критеріям рівня адміністративних видатків, високої прибутковості та стабільності надходжень і можливості індексації податкових надходжень,

що має забезпечити достатню фінансову самостійність місцевого самоврядування [4].

Основні напрями збільшення податкової бази місцевих бюджетів зазначено на рисунку.

Напрями збільшення податкової бази місцевих бюджетів

У 2012 році Харківською областю було перераховано до Державного бюджету 8698437,9 тис. грн., податку на додану вартість, розрахунок збільшення податкових надходжень бюджету Харківської області представлено в таблиці [5].

Розрахунок суми збільшення податкових надходжень за рахунок частини ПДВ [5]

Сума ПДВ сплачена Харківською областю у 2012 році	Частина (10%) ПДВ, що залишається в бюджеті області	Податкові надходження місцевих податків і зборів бюджету Харківської області за 2012 рік	Податкові надходження з урахуванням частини ПДВ	Відхилення	
				Абсолютні тис. грн.	Відносні, %
8698437,9	869843,8	420806,6	1290650,4	869843,8	67,4

Тож, щоб досягти успіхів у збереженні макроекономічної стабільності, підвищити ефективність та якість послуг та забезпечити економічне зростання на засадах соціальної справедливості, необхідно розв'язати проблеми в системі міжбюджетного фінансування. Серед багатьох проблем найважливішими є: недосконала інституційна та правова база міжбюджетного фінансування; невідповідність між зобо-

в'язаннями за видатками та джерелами фінансування (не профінансований мандат); відсутність у місцевих органів влади стимулів до підвищення обсягу своїх надходжень; хаотичний і непередбачуваний розвиток системи міжбюджетного фінансування [6].

В бюджетній системі України необхідно провести фінансову децентралізацію. Для цього необхідно вдосконалити інституційну та правову базу міжбюджетного фінансування, переглянути методики зарахування деяких видів податків та розробити єдиний порядок розрахунку прогнозних показників доходів, який би забезпечив реальність проведених розрахунків.

Крім того, тенденції, що спостерігаються сьогодні в Україні, схожі з тенденціями, які спостерігалися в зарубіжних країнах і які загалом визначали вектор перетворення і удосконалення системи формування місцевих бюджетів.

Висновки, зроблені в результаті дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Для зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування і надання їм досить широких повноважень варто акцентувати увагу на досягнення реальної бюджетної самостійності та фінансової децентралізації. Для вирішення цих проблем доцільно зміцнити фінансову складову органів місцевого самоврядування, удосконалити систему регулювання міжбюджетних відносин, посилити інвестиційну складову місцевих бюджетів, а також підвищити ефективність формування та використання коштів місцевих бюджетів.

1. Зайчикова В.В. Принципи забезпечення ефективності та прозорості в органах місцевого самоврядування // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 4(45). – С. 14-22.
2. Карпінський Б.А., Грицюк І.В. Фінансовий контроль за формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів у процесі підвищення їх фінансової самостійності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldfa/2010_18.
3. Карапка О. Основні проблеми формування місцевих бюджетів та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_6_7_traven_2010/36_osnovni_problemi_formuvannja_miscevi_kh_bjudzhetiv_ta_shljakhi_jikh_virishennja/1-1-0-40.
4. Бартчук Ю.А. Шляхи реформування системи місцевого оподаткування в Україні //Збірник наукових праць. – 2011. – №1(4). – С. 82-84.
5. <http://www.treasury.gov.ua/reg/control/kha/uk/publish/article/313591?jsessionid=9EE2FFA560E082E5C55298D5F5E88115> – офіційний сайт Головного управління державного казначейської служби України у Харківській області.
6. Кириленко, О. П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О.П. Кириленко // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах проведення системних реформ: матеріали наук. конф. проф.-викл. складу. – Тернопіль: Вектор, 2011. – С. 6-10.

Отримано 20.09.2013